

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор
Хмельницького фахового коледжу
Університету „Україна”

Ольга ПОЛЬОВИК

„01” 09 2025 р.

СИЛАБУС навчальної дисципліни

Повна назва дисципліни (державною мовою)	Соціологія
Спеціальність	231 Соціальна робота
Освітня програма	Соціальна робота
Рівень освіти	Фахова передвища освіта
Статус навчальної дисципліни	вибіркова
Курс і семестр вивчення	2 курс, 3 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	5
Розподіл за видами занять та годинами навчання (вказуються відповідно до навчального плану)	Лекції 30 год.
	Практичні 22 год.
	Самостійна робота 98 год.
Вид індивідуального завдання	реферат
Форма підсумкового контролю	залік
Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу	https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=28289
Циклова комісія	Соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін
Викладач	Ковтун Олександр Сергійович – кандидатка соціологічних наук, викладач циклової комісії соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін
Контактна інформація викладача для консультацій	<i>Телефон інституту:</i> (0382) 70-45-56 <i>Кабінет:</i> 43
Анотація навчальної дисципліни	
Мета дисципліни	Мета вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» полягає у формуванні основ соціологічного мислення, яке б сприяло розумінню сучасних соціальних процесів, дій суб'єктів соціальних відносин, законів функціонування соціальних систем.
Мета орієнтована на формування компетентностей	формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань про суспільство, соціальні процеси та соціальні інститути, розвиток соціологічного мислення й ключових компетентностей, необхідних для аналізу соціальних явищ, розуміння закономірностей соціальної взаємодії, критичного осмислення суспільних проблем та застосування соціологічних знань у професійній діяльності й громадянському житті.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

	<p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - теоретично-методичні основи соціології, основні поняття, категорії, функції, закони соціології; - основні етапи еволюції соціологічних знань та їх зв'язок із функціонуванням сучасних суспільств; - складові суспільства та їх функції; - закономірності процесу соціалізації, формування ідентичності особистості та сіпльноти; - поняття та види соціальної відповідальності; - об'єкт, предмет, проблематику вивчення спеціальних та галузевих соціологічних теорій; - якісні та кількісні стратегії соціологічних досліджень; - процедуру розробки програми соціологічного дослідження; - основні методи та інструменти збору та аналізу соціологічної інформації. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати набуті теоретичні знання на практиці; - розглядати суспільство та різні суспільні явища крізь призму соціологічної уяви; - розробляти програму соціологічного дослідження, інструментарій; - обчислювати вибіркoву сукупність; - презентувати результати досліджень.
--	--

Перелік тем навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Соціологія як наука

Тема 1. Що таке соціологія?

Об'єкт і предмет соціології. Основні методологічні засади соціології як науки. Специфіка соціологічного аналізу соціальних явищ. Соціологічна уява та її компоненти. Наукові принципи соціології: об'єктивності, комплексності, системності, детермінізму, історизму. Категорії та закони соціології.

Система соціологічних знань та їх елементи Загальні, спеціальні і галузеві соціологічні теорії. Емпіричні соціологічні дослідження. Фундаментальні і прикладні дослідження.

Основні функції соціології як науки.

Тема 2. Історія соціології. Протосоціологія: знання древніх досі сучасні. Середньовіччя: світло знань в «темних віках».

Основні етапи розвитку соціологічного знання. Соціальні ідеї в стародавніх суспільствах: міф, епос. Соціальні ідеї стародавньої Індії. Розуміння суспільства в конфуціанстві його вплив на сучасні суспільства. Уявлення про суспільство в арабському світі. Уявлення про суспільство в Античній філософії: Арістотель, Платон. Філософія стоїків: М. Аврелій, Сенека. Епоха Середньовіччя: Августин Блаженний.

Тема 3. Історія соціології. Епоха Відродження та Нового часу: контури сучасності.

Соціальні утопії: Т. Кампанелла. Френсіс Бекон та ідоли пізнання. Рене Декарт: метод пізнання. Томас Гобс: «війна усіх проти всіх» та громадянство. Шарль Монтеск'є: концепція розподілу влади. Теорія суспільного договору: Жан-Жак Руссо. Осмислення капіталізму: Адам Сміт. Утилітаризм Джеремі Бентама. Паноптикум Бентама як метафора влади. Соціальні ідеї Імануїла Канта. Діалектика і соціологія: Ф. Гегель, Прудон.

Тема 4. Історія соціології. Виникнення соціології як окремої науки. Класична соціологія: титани, на яких ми стоїмо.

Соціологія О. Конта і виникнення академічної соціології. Соціологія Г. Спенсера. Соціальний еволюціонізм. Расово-антропологічна школа. Географічний детермінізм. Психологічний напрямок у соціології. Психологія натовпу та виникнення соціальної психології.

Марксистська соціологія та її гуманістичний потенціал. Еміль Дюркгайм та заснування функціоналізму. Соціологізм Дюркгайма: правила соціологічного методу, види солідарності, поняття аномії, концепція самогубства. Розуміюча соціологія Макса Вебера: соціальні дії, релігія та господарство, свобода від оцінок в науковому пізнанні.

Тема 5. Історія соціології. Сучасна соціологія (XX – XXI ст.). Концепція циркуляції еліт Фільфредо Парето. Теорія дозвільного класу Т. Веблена. Емпірична соціологія: Чиказька школа соціології. Гуманістичний Марксизм: теорія культурної гегемонії Антоніо Грамші. Структурний функціоналізм: теорія систем Т. Парсонса. Роберт Мертон: соціальні функції та дисфункції, теорія аномії. Критична соціологія: Франкфуртська школа соціології: Герберт Маркузе і нові ліві, Т. Адорно, концепція свободи Еріха Фромма. Мішель Фуко: біополітика.

Конфліктологічна парадигма в соціології: Р. Дарендорф та Л. Козер. Концепція постіндустріального суспільства Д. Белла. Соціальний порядок у фокусі соціології: теорія залежності, теорія розвитку недорозвитку А. Франка, світ-системний аналіз І. Валлерстайна.

Соціальна футурологія: Ф. Фукуяма і постлюдське майбутнє, Юваль Ной Харарі: майбутнє демократії, технології як фактор соціальних нерівностей, homo sapiens і перспективи біонічного життя. Штучний інтелект та сингулярність..

Тема 6. Історія української соціології. Генетична соціологія М. Грушевського. Соціологічні погляди представників українського соціалізму: М. Драгоманов, І. Франко, Л. Українка.

Змістовий модуль 2. Людина і суспільство

Тема 7. Людина у суспільстві і суспільство у людині

Соціалізація: соціальна природа людини. Поняття індивіда та особистості. Ідентичність. Види ідентичностей. Соціальна відповідальність: види соціальної відповідальності. Довіра. Солідарність. Соціальні дії та взаємодії.

Тема 8. Соціальна структура суспільства

Суспільство як система. Поняття структури суспільства. Регіональна, демографічна, політична, професійна структура суспільства. Групова структура суспільства: поняття соціальної групи. Види соціальних груп: квазігрупа, реальна, номінальна, референтна.

Тема 9. Відмінні і нерівні: соціальна стратифікація та соціальні нерівності

Поняття та види соціальних статусів. Соціальні ранги. Статусна консистентність. Класова структура суспільства. Соціальні верстви. Капітал та габітус. Види соціальних нерівностей. Бідність. Соціальна ексклюзія та інклюзія.

Соціальна мобільність: горизонтальна, вертикальна, висхідна, низхідна. Канали соціальної мобільності.

Тема 10. Динаміка суспільства: постійні тільки зміни. Протидія травматичним змінам внаслідок збройної агресії РФ

Час у суспільстві: поняття часу. Соціальний час та його види. Теорії соціальних змін. Види соціальних змін: еволюційні та революційні, прогресивні та регресивні. Соціальні процеси: поняття та види. Революції як вид соціальних змін: поняття революції, види революцій. Революції та перевороты: спільне та відмінне. Теорії революцій. Травматичні зміни: концепція культурної травми П. Штомпки. Стратегії подолання колективних травм. Подолання колективних травм як форма протидії РФ.

Змістовий модуль 3. Спеціальні та галузеві соціології: соціологія потрібна всім.

Тема 11. Соціологія здоров'я.

Соціологія здоров'я, як галузева соціологія: об'єкт, предмет, інституціоналізація, місце в системі соціологічного знання. Види здоров'я. Соціальні детермінанти здоров'я. Соціальні

нерівності як ключова детермінанта здоров'я. Епідемія та пандемія як об'єкти соціологічного дослідження. Карантин, як специфічний режим життєдіяльності.

Тема 12. Соціологія міста. Соціологія екології.

Поняття міста. Соціально-просторова структура міста: функціональне зонування міста, публічні простори та їх соціальні функції. Міська культура. Право на місто та міська демократія. Соціальні нерівності в місті: сегрегація, міська бідність. Джентрифікація. Соціологія довкілля. Енвайроментальна соціологія.

Тема 13. Соціологія права. Соціологія політики.

Право в соціологічному розумінні. Соціологічні підходи у вивченні права. Поняття правозастосування. Правова свідомість. Правова соціалізація. Правова поведінка. Правова культура та її характеристики.

Політика як соціальний інститут. Суб'єкти політики. Політичне лідерство. Політична влада: структура політичної влади. Політичні системи та політичні режими: поняття та типологія. Політичні еліти як суб'єкти політики. Соціально-політичні інститути: політичні партії, політичні рухи, організації громадянського суспільства. Соціально-політичні процеси: політична участь, політична поведінка та її різновиди, політичні конфлікти.

Політична культура: політична соціалізація, політична свідомість, політичні ідеології, політичні норми та цінності. Соціально-політичні та гуманітарні технології, їх сутність, функції, різновиди. Організація політичних кампаній.

Тема 14. Соціологія культури.

Поняття культури. Ціннісно-нормативна система суспільства: звичай, мораль, право. Культура як система: духовна та матеріальна культура. Культура, субкультура та контркультура. Культура організацій та господарства: ділова культура, корпоративна культура, професійні субкультури.

Культура довіри.

Тема 15. Соціологічні дослідження: що, як, навіщо?

Кількісна та якісна стратегії соціологічних досліджень. Програмування соціологічних досліджень. Функції та структура програми соціологічного дослідження. Теоретична та емпірична інтерпретація понять. Формування системи емпіричних індикаторів дослідження. Методи та інструменти соціологічних досліджень. Анкета як інструмент соціологічного дослідження: види питань, правила формулювання питань анкети. Поняття вибірки та генеральної сукупності. Види вибірок. Розрахунок вибіркової сукупності. Первинна та вторинна соціологічна інформація. Методи аналізу соціологічної інформації. Презентація результатів соціологічних досліджень.

Рекомендована література

Основна:

1. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І.П. Рущенка. Харків: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. 442 С.
2. Історія української соціології. XIX-XXI: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 С.
3. Ковтун О., Баранова С. Соціологія здоров'я: навчальний посібник. Київ: Університет «Україна», 2020. 156 С.
4. Сапелкіна О. В. Чепурко Г. І. Емпірична соціологія: курс лекцій. Львів: Простір-М, 2018. 268 с.
5. Соціологія міста: навчальний посібник / за заг. ред. О. К. Міхеєвої. Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010. 464 С.
6. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с.
7. Соціологія соціальної роботи : Теорія і практика. Навчальний посібник. -3-тє вид. -К.: вид. «Каравела», 2025. 212с.
8. Соціологія: теорія середнього рівня: навчальний посібник. -2-е вид./ за наук. ред. Ю.Ф. Пачковського. -К.: «Каравела», 2022. - 356 с.
9. Соціологія: словник термінів і понять. / за ред. Є.А. Білецького. – К.: Кондор, 2025.-372 с.

10. Теорія соціальних змін: навчальний посібник для студентів спеціальності 054 «Соціологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»/ Укл.: М.В. Школяр. -Львів: «Магнолія 2006». 2025. -149 с.
11. Соціальне управління: курс лекцій: навчальний посібник. / А.Г. Хорунжий. - Львів: «Магнолія 2006», 2025. - 290 с.
12. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник. / В.О. Кулявець. – К.: Кондор, 2024. -194 с.
13. Теорія систем і системний аналіз в соціології: підручник. /М.В. Туленков. -К.: Каравела, 2024. -596 с.

Допоміжна:

1. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Київ: Ніка-Центр, 2015. 404 С.
2. Дарендорф Р. У пошуках нового устрою. Київ: Києво-Могилянська академія, 2006. 109 С.
3. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: підручник. Київ: Знання, 2013. 223 с.
4. Лукашевич М., Тулекнов М. Соціологія: загальний курс. Київ: Каравела. 2004. 456 с.
5. Норт Д. Насильство та соціальні порядки. Київ: Наш формат, 2017. 352 С.
6. Паніна Н.В. Технологія соціального дослідження. К., 1996.
7. Пилипенко В. Є. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства: монографія. Львів: ЗУКЦ, 2012. 329 с.
8. Сорокін П. Самогубство як соціальне явище. БФ «Паритет»: веб-сайт. URL : <https://paritetcf.org.ua/blog/pitirim-sorokin-samogubstvo-yak-suspilne-yavishhe>
9. Соціологія політики: Підручник / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 244 С.
10. Флорида Р. Криза урбанізму. Київ: Наш формат, 2019 320 С.
11. Шюц А. Той, хто повертається додому. БФ «Паритет»: веб-сайт. URL : <https://paritetcf.org.ua/blog/alfred-shyucz-toj-hto-povertayetsya-dodomu>

Статті викладача та здобувачів освіти

1. Березинець, В., Ковтун, О., & Луцкевич, Н. (2023). Філософія свободи Еріха Фромма в контексті сучасного російського авторитаризму. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 26(6), 144-150. <https://doi.org/10.15421/1723142>
2. Ковтун О., Березинець В. Соціальні дисфункції корпоративної культури: до постановки проблеми. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. №61, 2022. С. 61 – 70
3. Ковтун О., Островська Н., Баранова С. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги як чинник удосконалення соціальної роботи в регіонах. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. №6, 2023. С. 134–141
4. Ковтун О., Чайковський М. Суперечності розвитку регіонів: децентралізація та периферизація. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління: електронне наукове видання: збірник*. №2., 2020. С. 159 – 169.
5. Kovtun O., Baranova S. The Asymmetry of Regional Development in Ukraine: in The Search for a Conceptual Framework of Explanation. *Visnyk of VN Karazin Kharkiv National University. Series Sociological studies of contemporary society: methodology, theory, methods*. №47, 2021 P. 33-40

Рекомендовані курси для поглибленого вивчення дисципліни (неформальна освіта):

<https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>
<https://ed-era.com/courses/>
<https://www.enableme.com.ua/ua/article/najkrasi-bezkostovni-onlajn-kursi-dla-ukrainciv-11573>

Система оцінювання результатів навчання:

Результати навчальної діяльності здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою в кожному семестрі окремо. За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS. Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру. Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувачам освіти, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів. Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів

освіти, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче. Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань. Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях. Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													ІНДЗ	Сума	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3				11	не більше 100	
T1-T3	T4-T5	T6	МК 1	T7	T8	T9	T10	МК 2	T11	T12	T13	T14			T15
10	8	6	5	6	6	6	6	5	6	6	6	6			8

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів.

МК – модульний контроль

Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

Політика курсу:

Політика дотримання академічної доброчесності

Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми, відрахування.

Комунікаційна політика

Здобувачі освіти повинні мати активовану пошту. Обов'язком здобувача освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки та відвідування, перегляд інформації у Viber-групі, у розділі сповіщень на платформі Moodle. Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача освіти є робота з дистанційним курсом «Соціологія». Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту кафедри.

Політика щодо пропусків занять

Здобувачі освіти мають відвідувати лекційні та практичні (семінарські) заняття. Відсутність на занятті може бути виправдана поважною причиною. Поважними причинами відсутності вважаються: хвороба, участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді, Всеукраїнському конкурсі

студентських наукових робіт чи будь-якому іншому заході, який можна віднести до заходів, що сприяють розвитку здобувачів освіти і поліпшенню іміджу університету (інституту/коледжу). При дистанційній чи змішаній формах організації освітнього процесу відвідуваність занять стає тотожною відвідуваності та активності здобувача освіти (виконанню завдань).

Політика щодо виконання навчальних завдань пізніше встановленого терміну

Здобувачі освіти мають виконувати всі навчальні завдання у встановлені терміни. Здобувач освіти, який не виконав ту чи іншу кількість навчальних завдань вчасно й хоче надолужити прогаяне, може звернутися по допомогу до викладача.

Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач освіти не згоден із оцінюванням його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку.

Бонуси

Здобувачі освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій, отримують додатково 2 бали до результатів оцінювання / до підсумкової оцінки.

Силабус відповідає змісту ОПП «Соціальна робота» (а саме: відповідність назві дисципліни, кількості кредитів, формі підсумкового контролю, набору компетентностей і результатів навчання), спеціальності 231 Соціальна робота, яка пройшла процедуру рецензування стейкхолдерами.

Силабус затверджено на засіданні циклової комісії соціально-економічних та загальноосвітніх дисциплін, протокол від «28» серпня 2025 р. № 1.

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач відділу

освітньої діяльності

Хмельницького фахового коледжу Наталія ЛУЦКЕВИЧ

Голова циклової комісії

соціально-економічних

та загальноосвітніх дисциплін

Олександр ГАЛКО